

Liaudies etiketo bruožai Kauno marių apylinkėse

Senovės etiketas buvo suprantamas tik kaip elgesio taisyklės, priimtose monarchų rūmuose. Prancūzų kilmės žodis etiketas (*etiquette*) pirmiausia reiškė nustatytą formalią ceremonijų ir elgesio tvarką. Ilgus dešimtmečius etiketui toną davė Prancūzijos monarchai bei didikai. Lietuvos didikai taip pat perėmė prancūziškojo etiketo tradicijas. Lietuvoje tik XX a. pirmoje pusėje imta kalbėti, kad savotiškas etiketo normas turėjo ir kiti visuomenės sluoksniai.

Liaudies etiketas – nuo seno įsigalėjusių papročių ir tradicijų visumos dalis, atspindinti liaudies elgseną, žmonių tarpusavio santykius ir ryšius su aplinkiniu pasauliu, išreiškianti elgesio normas ir parodanti, kaip jų laikomasi¹. Liaudies etiketas kito labai lėtai ir todėl yra svarbus mūsų etninės kultūros šaltinis.

Kauno marių apylinkėse valstiečių etiketą salygojo krašto ekonominis gyvenimas, bendras kultūros lygis, gamtinės sąlygos, kaimynai, visuomeninė santvarka. Liaudies etiketui įtaką turėjo Kauno miestas, vietiniai miesteliai, dvarininkai, kitaučiai amatininkai bei prekybininkai.

Straipsnyje plačiau paliečiami pasisveikinimai, praktikuoti ištisą šimtmetį nuo XIX a. antros pusės.

Liaudies etiketas tiek Lietuvoje, tiek kituose kraštuose – mažai tyrinėta tema. Darbui duomenis surinkau Kauno marių apylinkėse 1973–1974 metais. Apklausa šėšiasdešimt tris žinių pateikėjus iš Rumšiškių, Kruonio, Vilūnų apylinkių bei Rumšiškių, Kruonio, Darsūniškio miestelių. Devyni žinių pateikėjai gimę XIX amžiuje, keturi XX a. antroje dešimtmetyje, penkiasdešimt – XX a. pradžioje. Vertingiausią informaciją suteikė M.Drumstienė, gim. 1914 m. (Rumšiškės), M.Černiauskienė, gim. 1913 m. (Darsūniškis), Mikalauskų šeima (Mikalauskas, gim. 1894 m., Mikalauskienė – 1880 m.) iš Meškučių k. (Vilūnų apyl.), rumšiškėnai P.Šinkūnas, gim. 1897 m., K1.Obelevičius, gim. 1900 m., J.Megelinskas, gim. 1909 m., I.Balčiūnaitė, gim. 1899 m. Vekionių k. (Kruonio apyl.), J.Ālionis, gim. 1902 m. Lašinių k. (Rumšiškių apyl.).

Pats būdingiausias žmonių bendravimo pasireiškimas – pasisveikinimas. Žodis pasisveikinimas turi plačią prasmę, kuri XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje buvo išreiškiama palabiniu, sveikinimu bei linkėjimu.

Palabimas – tai žodinis pasisveikinimas. XIX a. pabaigoje buvo visuotinai

įsigalėjęs palabninimas: „Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus“. XIX–XX amžių sandūroje išplinta kitas panašus palabninimas: „Garbė Jėzui Kristui“. Abiem atvejais atsakoma: „Per amžius“. Ilgainiui krikščioniškas Dievo pagarbninimas labinant buvo vartojamas rečiau ir XX a. viduryje taip labindavo tik pagyvenusį bei bažnyčios aplinkos žmogų.

Jau XX a. pradžioje greta krikščioniško Dievo pagarbninimo sutinkami ir kitokie palabninimai: „Gerą dieną“, „Labą dieną“. Ypač valsčiuje ar kitose valdžios įstaigose jau mūsų amžiaus pradžioje sakydavo: „Gerą dieną“. „Labą dieną“ valstiečiai laikė žydišku pasakymu ir Kauno marių apylinkėse beveik nevartojo. XIX a. pabaigoje grįžusieji iš bažnyčios net namuose pasilikusius privalėjo palabinti krikščioniškai. Šiaip namiškiai vieni kitų dažniausiai nelabindavo. Senesni žmonės XX a. pirmaisiais dešimtmečiais, jei juos palabindavo „Laba diena“, dažnai atsakydavę: „Ką čia labas dienas mini, geriau Dievą pagarbintum“. XX a. pradžioje kartais užėjęs žmogus sakydavo: „Tegul bus pagarbintas“. Kas dažniau užeidavo, tardavo: „Gerą dieną (rytą, vakarą)“. Dar žinomas palabninimas „Sveikas gyvas“. Taip sakydavo žmonės ilgai nesimatę. Šiais žodžiais labino ir amatininką užėjęs ko nors užsisakyti žmogus.

„Sveikas drūtas“ labino vienas kitą labiau supratę žmonės. Moterys, ypač senesnės, palabindavo sakydamos: „Sveikos“. Nors laukuose susitikusios dažniausiai sakė „Gerą dieną“. Taip labindavęs ir nepažįstamas žmogus.

Kauno marių apylinkėse nepažįstamasis turi pirmasis palabinti sutiktą vietinį gyventoją. Nepažįstamasis turi būtinai palabinti sutiktąjį, jei jis nori ko nors paklausti. Įprasta, kad nepažįstamasis netik pasisveikina palabindamas, bet ir pasisako, kas ir iš kur esąs. Su nepažįstamu žmogumi sveikinant rankomis nesukertama, o tik palabinama žodžiais. Gerai išsikalbėjus su nepažįstamuoju, atsiveikinant jau galima paduoti ranką. Taip savotiškai parodoma, kad šie žmonės jau pažįstami. Jei į kaimą atėjęs žmogus nesisveikina su vietiniais, į jį žiūrima nepatikliai.

Už palabninimą, kaip moko liaudies etiketo nerašytos taisyklės, reikia padėkoti arba atsakyti palabninimu: „Dėkui už geras dienas“. – „Sveiki“. – „Sveiki gyvi“. – „Pakol kas gyvi, sveiki“.

Artimi žmonės kartais į palabninimą atsako pajuokaudami:

„Taip, gera diena, ale kad lietus lyja“, „Diena gera, bet pats kažin koks būsi“.

Palabninimas – viena iš pasisveikinimo formų. Pasisveikinimas – ištisas ritualas, lydintas įvairių gestų ir veiksmų. Peržvelgę palabninimus, paminėsime, kad pirmiausiai sveikinosi žodžiais, o po to sekė kiti veiksmai. Besisveikinant dažnai vienas kitam paduodavo ranką. Taip sveikinosi kaimynai, artimiau pažįstami. Giminės sveikinosi apsikabindami, pasiglėbesčiuodami bei pasibučiuodami. Dažniau sveikindamasis bučiavosi moterys. Inicijatyva priklausė vyresnei moteriai. Vaikai bei jaunimas paprastai bučiavo senesniems žmonėms bei vyresniems giminėms ranką. Pabučiavus tetą į ranką,

ši giminaitį pabučiuodavo į kaktą. Tai tėviškas pasveikinimas.

Paduoti ranką sveikinantis, be abejo, senas paprotys. Daugelis etiketo žinovų pripažįsta, kad rankos paspaudimas atėjęs iš pirmykštės bendruomenės laikų. Anuomet žmogus sutikęs žmogų ištiesdamas ranką parodydavo, kad jis neturi ginklo, o drauge ir blogų kėslų.

Atėjęs svečias į namus pirmiausiai nukelia kepurę, o tik po to sveikinasi. Sveikinantis svarbu pirmumo teisė. Kai svečias pirmas nepaduoda rankos – jau nemandagu. Susitikus gražiau, jei ranką pirmas ištiesia vyresnis žmogus. Nors labinant sveikino jaunesnis vyresnį, tuo pagerbdamas pastarąjį. Moteriškei pirmai sveikinti bei labinti sutiktą vyrą buvo laikoma nemandagumu. Nors giminės vyrą moteris viešnia galėjo pirma pasveikinti. Jei į svečius ateina kaimynė, tai ji tik palabina, bet nesisveikina, o jei į svečius atvyksta giminaitė ar pažįstama iš toliau, tai ji su moterimis pasibučiuoja, o vyrams dažniausiai pasako: „Sveiki“.

Svečias vyras kartais moterims paduoda ranką, bet, dažniausiai pasisveikinęs su vyrais paspausdamas jiems ranką, visiems kitiems pasako: „Būkit visi sveiki“.

Moteris išvis rečiau kas sveikino. Žinių pateikėjai sakė, kad moteris rečiau sveikino todėl, kad jos visą laiką užsiėmusios ir dažnai nešvariomis rankomis. Sveikinantis su moterimis įtakos turėjo ir patriarchalinės tradicijos. Tačiau susipratę vyrai sveikinosi su moterimis netgi bučiuodami ranką.

Merginoms rankos nebučiuavo. Bet

liaudies etiketo taisyklės leido piršliams pabučiuoti merginas į ranką. Būna baisi gėda mergai, jei jos ranką pabučiuoja senbernis. Tai gali būti užuomina apie jų santykius, kuriuos viešai rodyti draudė liaudies etiketo tradicijos arba tai reiškė atvirą pasityčiojimą iš merginos.

Vyrams, bučiuojant į ranką, svarbu, ar jie ranką pakelia prie lūpų, ar patys pasilenkia tik truputį kilstelėdami ranką, ar netgi pabučiuoja tik nykštį. Bučinyš į nykštį buvo laikomas bučiavimu iš pareigos, o ne iš pagarbos. Jei ranką prisi-traukė prie lūpų, toks žmogus įsivaizdina, pučiasi, labai branginasi. Garbingiausias rankos pabučiavimas – kai vyras pats daugiau nusilenkia.

Rankos bučiavimas moterims Lietuvoje išplito vėlokai, bet XX a. pradžioje jau žinomas visoje šalyje. Rankos bučiavimo paprotys perimtas iš lenkų. Ranką bučiuoti moterims skatinę bajorų kilmės žmonės, šlėktos palikuonys, vietiniai lenkai bei turtingieji. Nenorėdamas, kad turtingas kaimynas iš jo šaipytųsi ir vadintų mužiku, valstietis pats ėmė propaguoti šį paprotį. Pastebėta, kad būtent paprasti valstiečiai bučiuodavę dažniausiai į nykštį.

Pagarbus sveikinimasis – skrybėlės nukėlimas. Ją reikėjo nukelti pasisveikinant su sutiktuoju. Net ir moteriai nukeldavę skrybėlę. Į tai moteris atsakydavusi: „Sveiki“. Nenukeliantis skrybėlės buvo laikomas „mužiku“. Mandagu buvo pakelti ir kepurę, kai sveikinosi eidami pro šalį. Nukeldavo kepurę ir einantys pro kryžių. Skrybėlės nukėlimas sveikinantis – taip pat bajoriškos kilmės.

Šis paprotys kaip ir rankos bučiavimas buvo paplitęs visuose Kauno marių apylinkių gyventojų sluoksniuose.

Kitas pagarbus sveikinimas – nusilenkimas. Senesniai žemiau nusilenkiama – didesnė pagarba senatvei. Nusilenkia labiau gerbiamam. Galvos nelinktelėti – nemandagu. Žmogus, kuris nenusilenkia sveikindamasis, vadinamas „storžievium“. Ypač linktelint sveikindavosi bažnyčioje. Vaikinas ir mergina, kurie vienas kitam patinka, bažnyčioje sveikindavęsi nusišypsodami. Išėję iš bažnyčios, paspausdavę vienas kitam ranką.

Svarbu ir rankos paspaudimo būdas. Labiausiai priimtinas mandagus vidutinis rankos paspaudimas – kad jaustum kito ranką sveikinantis. Blogai, kai sveikinantis tik pirštus paduoda arba labai silpnai spaudžia ranką – tai nenuoširdus pasisveikinimas, tik iš pareigos, kad aplinkiniai kiaule nevadintų. Kitas ranką labai spausdavo, lyg norėdamas pasirodyti, pridėdamas stačiokišką palabinimą: „O, labas“. Bene geriausias atkirtis į tai: „Sveikas! Kad tik į ligoninę nereiktų gulti“.

Sveikindamiesi vienas kitam žiūrėjo į akis, jei kuris žiūri į šalį, rodo nenuoširdų pasisveikinimą. Būdavę, kad vienam kiša ranką kaip negyvą, o su kitu kalbasi – toks šaltas, abejingas sveikinimas labai nemalonus tam, kurį sveikina, geriau visai nesveikintų, būtų mažiau gėdos.

Žiemą besisveikinantis nusimaudavo pirštines, tačiau dažnai vyresnis žmogus pasakydavęs: „Ai nesimaukit, geriau avys seksis“.

Pažįstami prasilenkdami gali žodžiu

pasilabinti, bet visai nepasisveikinti buvo labai negražu. To netoleravo liaudies etiketo tradicijos. Nepasisveikinimas, anot žinių pateikėjų, buvo didžiausia nepagarba žmogui. Žmogus, nepalabinęs pažįstamo, buvo išjuokiamas tradicine forma: pasakydavo, kad kiaulė praeidama ir ta kriukteli. Ypač norima, kad tokia pajuoką girdėtų vaikai. Vaikus iš mažens mokė sveikintis. Vaikas, sulaukęs piemens amžiaus, jau privalo pasveikinti vyresnius – to reikalavo liaudies etiketo tradicijos. Jei vaikas to nepadaro, tai jį tėvai pastumia, pakumščiuoja. Pagal etiketo tradicijas gėda tėvams, kad vaikas neišmokytas.

Kadangi dirbančiojo sveikinimas turėjo linkėjimo prasmę, tai tą sveikinimą vadiname palinkėjimu. Linkėti – reikšti norą, kad kam kas atsitiktų, būtų. Prie pasisveikinimų skirtini tik sėkmės, skalsos palinkėjimai, o laimės, sveikatos bei pikta lemiantys palinkėjimai ne tokie būdingi pasisveikinimo ritualui ir sudaro savarankišką liaudies etiketo sritį. Dirbantįjį labindavo linkinti: „Padėk, Dieve!“.

Saviškiai vaikams atsakydavę pajuokavimu: „Ką tu čia mane vadini pelėgalve“. Vaikai išsigąsdavę. Kartais mėgindavo pasitaisyti ar sukeisdavo žodžius: „Dieve, padėk“. Iš to būdavo juoko, o vaikams ašarų, nes už painiojimąsi sveikinantis baudavę. Bet tai padėjo greičiau išmokti sveikinimosi ritualus.

Kartais į „Padėk, Dieve“ atsakydavę: „Gerai, kad atėjai padėti“. Pasakiusiam „Padėk, Dieve“ nepatinka toks atsakymas, nes neva kviečiamas talkon, bet už tai nepyksta.

Sveikinant dirbantįjį, užfiksuota įvairresnių palinkėjimų. Audėjai sakydavę: „Skalsink Dieve, kad ilgas metimas temptųsi, kad gerai sektųsi“, „Kad nepabijotų tavo audimas akių, kad nepradėtų trūkti“. Skalbėjai linkėdavę: „Duok, Dieve, rankas neatšalti“. Sviestą mušant savaip kalbėdavę: „Padėk, Dieve, greičiau sumušti, tuoj valgysime“. Net piemenukui tardavę: „Na, pargink!“. Užėjęs žmogus ir radęs valgant, taip sako: „Sotink, Dieve“. – „Prašom prie stalo, pamačykite“, – atsakoma į palinkėjimą. Kitas dažnas linkėjimas: „Skalsink, Dieve“. – „Prašom prie skalos“, – ne prastesnis atsakymas.

Palinkėti dirbančiam buvo taurus ir, be abejo, senos kilmės paprotys. Šie linkėjimai savo turiniu ir prasme yra labai artimi pagoniškiems senovės lietuvių kreipiniam – maldelėms į dievą Perkūną, deives – Žemyną, Gabiją. Senovėje šiems palinkėjimams buvo priskiriama magiška galia, tikint, kad ištarti žodžiai išsipildys, – palengvės darbas, pagerės rezultatai.

Nepalinkėti dirbančiajam buvo didžiausia gėda prieš visus pažįstamus ir netgi nepažįstamus, nes dirbančiajam palinkėdavo ir nepažįstamas žmogus. Tokio nemandaus niekas negerbė: kaip tu su kitais, taip su tavimi kiti – mokė nerašytos liaudies etiketo taisyklės. Toks storžievis išjuokiamas garsiai pasakant: „Praėjo kaip kiaulė su zvaneliu“.

Palabinimai, sveikinimai ir palinkėjimai Kauno marių apylinkėse turėjo gražią prasmę – išreikšti savo gerą valią kitam žmogui. Geras žodis rodo drau-

gišką paramą. Tai simbolizuoja supratimą, pritarimą, bendrus troškimus, parodo ne vien liaudies mandagumą, bet iš dalies atspindi ir žmonių tarpusavio santykius. Paprastas pasveikinimas turėjo reikšmingą liaudies patirties bei minties krūvį. Krikščioniškieji pasisveikinimai nebuvo užgožę visų kitų pasisveikinimų būdų ir formų. Į pasisveikinimą buvo žiūrima rimtai, ir tik tarp labai artimų žmonių galėjai nesilaikydama oficialumo pajuokauti, bet neprarasdamas saiko.

Atsisveikinant sakydavo: „Sudie“. Tokį atsisveikinimą senesni žmonės iki šiol vartoja. Atsisveikinant su giminėmis atsibučiuojama. Duris atsidaro išeinantis žmogus. Visuomet išleidžiama per duris. Net ir kaimyną. Giminę net palydi iki vežimo ar už darželio vartelių. Sykais pajuokaudavo: „Išleidžiu, kad dienos (jei vakare – nakties) neišsineštum“. „Iki susitikimo!“ – sakė dažniau susitinkantys. „Iki pasimatymo“, – rečiau susitinkančių atsisveikinimas. „Viso gero“ atsi-rado tarybiniais metais.

Tiek pasisveikinant, tiek atsisveikinant gestai buvo panašūs. Atsisveikinant perduodami linkėjimai tiems šeimos nariams, su kuriais nebuvo pasimatyta: „Perduokit gerų dienų!“. Tarp jaunimo paplitęs pajuokavimas: „Perduokit gerų dienų, kad nedarytų ant rugienų“. Išvažiuojantiems giminėms palinkima: „Laimingos kelionės“, „Sėkmingai parvažiuokit“, „Tik neapsivožkit“.

Kai kurie pasisveikinimai jau pamiršti. Beveik niekas nesako „Garbė Jėzui Kristui“ arba „Padėk, Dieve“.

Nesutinkami ir čia paminėti įdomesni palabūnimai, palinkėjimai. Visuotinai išgalėjo „Laba(-ą) diena(-ą), labas(-ą) rytas(-ą), vakaras(-ą)“ arba tiesiog „Labas“. Šiomis dienomis išnykus daugeliui įdomių ir, beje, labai prasmingų pasveikinimų, jų vietą užima kitų kalbų ir kartais net suvulgarinti pasisveikinimų žodžiai, dažnai net netaisyklingai ištariamai. Taip sveikinas paaugliai. Į juos nusižiūri mažesnieji. Ir neretai šiomis dienomis tariami pasisveikinimo žodžiai jau neturi taurumo, orumo ir pagarbos, kuo pasižymėjo senojo liaudies etiketo tradicijos. Jaunimas kartais sveikinas vyresnius labai stačiokiškai, nerodydami amžiui prideramos pagarbos. Šių dienų moksleiviai vis rečiau sveikina vyresnius pažįstamus žmones, o dar rečiau – nepažįstamus. Tai ne tik mandagumo stoka, bet ir rimti asmenybės ugdymo trūkumai. Mažėja šeimos įtaka, nesvarbus kaimynų požiūris. To netoleravo liaudies etiketo tradicijos.

Trumpame straipsnyje viso liaudies etiketo išanalizuoti neįmanoma. Apisiribojant dar paminėtini keli įdomesni etiketo bruožai. Vienas iš jų – žmonių bendravimo tradicijos. Kauno marių apylinkėse kaimynai vieni iš kitų dažnai skolindavosi. Buvo sakoma: „Aš tau šiandien skolinu, kitą kartą man paskolinsi“. Kaimuose, net miesteliuose buvo graži tradicija – nunešti geriausiems kaimynams skerstuvų. Kita graži tradicija – padėti vienas kitam ūkio darbuose. Talka ne vien ekonominė pagalba – tai žmonių bendravimo ir, sakyčiau, pramogų priemonė, turint galvoje pabaigtuves. Talka – pilvo alga, kaip sako žmonės,

tačiau skaniais valgiais ir netgi išgėrimu neatsilygindavo. Kauno marių apylinkėse priimta atsilyginti talka už talką. Nesilaikydamas šios nerašytos tradicijos, pats daugiau neprišauksi kaimynų į talką.

Žmonės padėdavo vienas kitam nelaimėje, ypač po gaisro, kai padegėlis, važiuodamas per aplinkinius, susirinkdavo įvairiausių ūkio ir buities reikmenų. Jei kas nesušeldavo nelaimės ištikto žmogaus, tokio visi vengdavo, nes nuo seno įprasta vieningai paremti nelaimės ištiktą žmogų. Susirgus žmogui, kaimynas neatsisakydavo nuvažiuoti daktaro ar kunigo. Taip darydavo kiekvienas, kurio tik prašoma, nes atsisakęs suteikti paslaugą nelaimės ištiktam žmogui tik apsijuoktum prieš kaimynus. Aišku, ligonį kaimynai aplankydavo niekieno neprašyti ir būtinai ką nors nunešdavo iš maisto produktų. Neprašyti kaimynai eidavo į laidotuves, nemokamai padirbdavo karstą, iškasdavo duobę kapinėse. Tiriamuoju laikotarpiu nustatyta, kad žmogus abejingas kito nelaimėi buvo nemėgiamas ir negalėjo tikėtis aplinkinių pagarbos.

Pažymėtina, kad miesteliuose žmonės buvo labiau užsidarę ir netgi abejingi kaimynui, jo nelaimėi. Miestelyje visi vienas kitą pažinojo, bet gerų kaimynų buvę mažiau nei kaime. Miestelyje pasirodęs svetimas žmogus niekam nekeldavo ypatingo smalsumo, o kaime tokiais atvejais būdavo puolama prie langų ir netgi nueinama ten, kur užsuko svečias. Žmonės seniau mėgę pavakaroti, pasilinksinti. Ateiti į pasilinksminimus užsiprašo ir iš kitų kaimų. Jeigu užsi-

kviečia, tai kviestus geresnėje vietoje sodina, jais rūpinasi. Retkarčiais kaime keliamos vaišės, kurių svečiai – giminės ir kaimynai, su kuriais gerai sugyvenama. Neprašytam užėti į vaišes, išskyrus vestuves, buvo nemandagu, nors ir butelį nusineštum. Taip nueidavo be žmonos tik vienas vyras. Iš jo kaimynai pasišaipydavo ir apkalbėdavo. Einant į vaišes, buvo priimta ką nors nusinešti: moterims maisto, vyrams išgėrimo. Tačiau liaudies tradicijos girtavimo netoleravo. Vyras išgerdavę, bet nebūdavę girti, tik linksmi, – saiką jautė, nes nusigerti buvo negražu prieš kaimynus. Pasibaičius vaišėms, išsiskirstant į namus, visiems įdėdavo lauktuvių – „zuikio pyragų“ vaikams parvežti. Lauktuves įdėti buvusi tradicija, o nesiskaityti su tradicijomis – tai apsijuokti prieš kaimynus. Nors tiriamuoju laikotarpiu žmonės gerdavo nedaug, bet būdavę išimčių.

Girtuoklis vadinamas pijoku. Latras – tai toks jo vardas, labai blogas vardas, minėjo daugelis žinių pateikėjų. Žmogus pasigėręs – ne žmogus, nes elgiasi kaip gyvulys. Girtuoklių buvo nedaug, jais niekas nepasitikėjo, juos barė kaimynai, kad vaikai ir žmona per jį – girtuoklį – skursta. Apskritai kaimynai nesikišdavo į aplinkinių asmeninį gyvenimą. Kaime nemėgstamas tinginys, kuris net „aršiau pijoko“, nes pastarasis bent išsipagiriojęs dirba, o tinginys, atlikęs darbus atžagariom rankom, atmestiniai, taip ir nenulipa nuo pečiaus. Blogo dalyko

niekas kaime negiria, sakydami, kad tinginys ar pijokas – tai jau atmestas žmogus.

Tyrinėjant liaudies etiketą Kauno marių apylinkėse išryškėjo, kad žmonės labiausiai pasitikėjo gerai, tvarkingai gyvenančiais kaimynais ir nelinkusiais į barnius, dažniau nusileidžiančiais nei triukšmaujančiais žmonėmis. Tokie žmonės buvo labiausiai gerbiami.

Ne viskas tiriamose apylinkėse buvo gražu ir tauru. Dažnai bardavėsi, pykdavėsi. Vieni žmonės susibarę tyli, kiti koliojasi. Kaimynystėje kaip šeimoje – susibara ir vėl susitaiko. Susitaikyti pasiūlo pirmas tas, kuris dėl barnio labiau kaltas. Susitaikymas priklausė ir nuo žmonių charakterio. Kitam nusibosta pyktis, tai ir pasiūlo taikytis, nesvarbu, kad dėl barnio buvo mažiau kaltas. Dažniausiai kaimynai patys susitaikydavo be pašalinių įsikišimo. Rečiau kaimynai eidavę tiesos ieškoti į teismą. Didelė nešlovė tiems žmonėms, kurių tarpusavio ginčą sprendė teismas.

Liaudies etiketo tradicijose labai svarbus kaimynų požiūris. Tai neįkainojama vertybė, skatinusi žmones tobulėti. Kauno marių apylinkių liaudies etiketo tyrinėjimai rodo, kad žmonių tarpusavio santykiai buvo įvairūs, turiningi, netgi sudėtingi, išlaikę archaiškų dvasinės kultūros elementų. Liaudies etiketas tiriamose apylinkėse buvo labiau imlus naujovėms iš miesto nei daugelyje kitų Lietuvos vietovių.

Nuorodos

¹ Plačiau žr.: *Baltrušaitis V. Liaudies etiketo bruožai Lietuvoje: diplominis darbas, Vilniaus universitetas, 1973.* – Mašinė.